

Česká zemědělská univerzita v Praze

Ústřední komise Biologické olympiády

Biologická olympiáda

51. ročník

školní rok 2016–2017

Autorské řešení

k tématu: **Detektivem v přírodě**

kategorie C, okresní kolo

Lucie Starčevská

Hana Korčáková

Praha 2017

Časová dotace: Přibližný čas pro vypracování testu je 45 minut, čas pro vypracování laboratorního úkolu je asi 60 minut. Hodnotící komise stanoví čas pro vypracování jednotlivých soutěžních částí podle aktuálních organizačních možností a podmínek.

Teoretická část – test

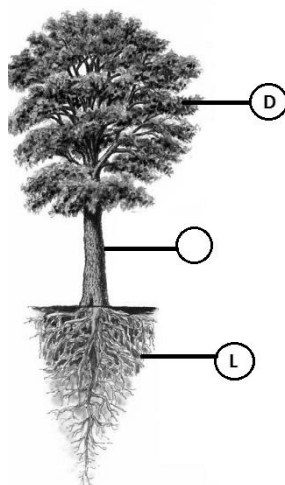
1. A každý řádek po 1 bodu, celkem 7 bodů

1.			T	O	P	O	L	
2.					O	L	Š	E
3.	B	R	U	S	N	I	C	E
4.	J	A	V	O	R			
5.		L	Í	P	A			
6.	J	Í	R	O	V	E	C	
7.		V	R	B	A			

B – ponrava 1 bod

C – chroust 1 bod

D po 1 bodu, celkem 2 body

2. a) ledňáček říční NEBO vlha pestrá NEBO břehule říční 1 bod

b) plšík lískový NEBO myška drobná 1 bod

c) havran polní 1 bod

3. Do teplých krajů odlétli ptáci, kteří se živí převážně hmyzem a malými ptáky. Naopak u nás zůstávají ptáci živící se semeny nebo druhy, které jsou v létě hmyzožravé, ale v zimě změní jídelníček a spokojí se s rostlinnou stravou. V zimě na krmítku můžete pozorovat různé druhy přezimujících ptáků. Spektrum druhů bude široké, pokud umístíte krmítko na zahradu, na okraj parku či do centra města. Kromě sýkor přilétají

zvonci, hýli, stehlíci, konipasi, budníčci, špačci a vrabci. Na krmítko přiletí i brhlík, moudivláček, některý ze strakapoudů, může přiletět i žluna, sojka či datel. Na jablkách, která zbyla na stromech, hodují drozdi kvíčaly a lindušky, mohou přiletět také brkoslavové severní.

po 1 bodu, celkem 7 bodů

4. A – pyl/pylová zrna/výtrusy 1 bod
 B – 1 1 bod
 C – a 1 bod
 D – voda/vodní prostředí 1 bod
5. A – norník rudý 1 bod
 B – užovka stromová 1 bod
6. topol – lýkožrout, dub – páteříček, smrk – světluška, kopřiva - chroust
 po 1 bodu, celkem 4 body
7. a 1 bod
8. A – a) ropucha, b) rosnička, c) skokan, d) čolek, e) blatnice, f) kuňka celkem 6 bodů
 B – Samice rodí přímo larvy (neklade vajíčka). 1 bod
9. A – a 1 bod
 B – klikva bahenní, vřes obecný 2 body
10. A – NE – Volavka nestravitelné zbytky vyloučí v podobě vývržků, trus je řídký, vylučovaný v podobě bílých cákanců (stačí jeden důvod). 2 body
 B – ANO 1 bod
 C – NE – Mláďata trus vystřikují přes okraj hnízda. 2 body
 D – ANO 1 bod
11. A – chrostík 1 bod
 B d 1 bod
 C c 1 bod
12. a 1 bod
13. b 1 bod
14. d 1 bod
15. Žaludeční šťáva dravců dokáže rozložit i kosti, zatímco žaludeční šťáva sov nikoli.
 Sovy polykají potravu celou nebo ve velkých kusech, zatímco dravci ji obvykle částečně oškubou a požírají ji po menších soustech. po 1 bodu, celkem 2 body
16. guáno 1 bod
17. stopy, trus, fotopasti, telemetrie (obojek s GPS vysílačkou), zbytky kořisti, přímé pozorování po 1 bodu, celkem 3 body

18. A – mravkolev, mravenci a jiným drobným hmyzem 2 body
 B – kokon, ootéka 2 body
 C – píďalka, motýlů 2 body
 19. A – racek, B – čáp, C – kachna, D – volavka po 1 bodu, celkem 4 body
 20. netopýři, uznat i vrápence 1 bod
 21. A po 1 bodu, celkem 5 bodů

1.	D	O	U	P	N	É				
2.	N	O	R	A						
3.			H	R	A	B	O	Š		
4.			O	N	D	A	T	R	A	
5.	B	Ř	E	H	U	L	E			

B – paroh, rohu, pučnic 3 body

C – paroh je z kosti, roh je derivát kůže (je z rohoviny); paroh je plný, roh je dutý;
 rohy bývají u obou pohlaví, parohy jsou téměř vždy jen u samců – výjimkou je sob;
 parohy jsou periodicky shazovány, rohy nikoli, paroh přirůstá na špičce, roh zespoda
 (od hlavy) po 1 bodu, celkem 2 body

22. A – obě jsou dravé po 1 bodu, celkem 2 body
 B – vodomil je býložravý, potápník je dravý po 1 bodu, celkem 2 body

23. b 1 bod

24. A: mlž – E, hlavonožec – C, trilobit – X, kapradina – D, přeslička – B, plavuň – A
 po 1 bodu, celkem 6 bodů

B – plavuň, přeslička, kapradina po 1 bodu, celkem 3 body

C – Černé uhlí vzniklo z přesliček, plavuní a kapradin, mlži a hlavonožci žili
 v mořích, černé uhlí vzniklo na souši (v bažinách). stačí jedna odpověď, 1 bod

Za teoretickou část celkem

max. 96 bodů

Zdroje obrázků – test:

Otázka 1: <http://jak-ziji-bezobratli.blog.cz/en>

Otázka 4: http://web2.mendelu.cz/af_211_multitext/obecna_botanika/texty-organologie-tycinka_pylova_zrna.html, <https://www.rostlinna-akvaria.cz/problemy-s-rasami-12>,

<http://www.osu.cz/index.php?id=11497>

Otázka 8: <http://www.obojzivelnici.wbs.cz/Klic-snusek-obojsivelniku.html>

Otázka 18: <http://zsujezd.blog.cz/1201/jak-namalovat-oci>

Otázka 19: Dolejš, K.: Stopařství. SZN, Praha, 1972

Otázka 24: <http://www.technicke-pamatky.cz/sekce/44/bidlicov-prmysl/>

Praktická část

Určování přírodnin:

Komise připraví 20 druhů hub a rostlin a 20 druhů živočichů, uvedených v Seznamu organismů určených pro praktickou část soutěže. Nerosty, horniny a jednobuněčné organizmy lze zařadit do libovolné kategorie.

Hodnocení: Za každý správný název (dle seznamu) 1 bod. Pokud je vyžadován rodový i druhový název, hodnotí se správný rodový a chybný druhový název za 0,5 bodu, jinak 0 bodů.

Za určování přírodnin celkem

max. 40 bodů

Laboratorní úkol

Pokyny pro organizátory

Vzorky vláken je potřeba nastříhat na kousky dlouhé zhruba 1 cm. Zejména chlupy králíka, ale i ostatní, je vhodné na Petriho miskách přikrýt např. druhou částí Petriho misky, jinak hrozí nebezpečí odlétnutí chlupů a promíchání vzorků.

Chlupy králíka – vhodné je zkombinovat pesíky i podsadu (osiníky, vlníky), nedoporučujeme dlouhosrstá plemena

Lidský vlas raději světlý, nebarvený, ale lze použít i barvený.

Bavlna – doporučujeme zakoupit bavlněnou nit, raději světlou.

Umělé vlákno – doporučujeme zakoupit nejlépe akrylovou nit nebo i jiný druh umělého vlákna, raději předem pod mikroskopem zkontrolovat, že je povrch hladký a nejsou přítomny žádné jiné struktury.

Komise předem vysvětlí, co je myšleno slovem „proostřovat“.

Doporučené zvětšení je 40 nebo 100.

Skla, na kterých je glycerol, lze dobře umýt v teplé vodě se saponátem. Místo glycerolu je možné použít vodu, avšak lepší viditelnost vláken je při použití glycerolu.

Řešení:

Vzorek	Dřeň	Povrch	Tvar	Název
A	žebříkovitá nebo vícenásobně žebříkovitá	hladký	rovný	králík
B	málo patrná nebo tenká	hladký nebo mírně šupinkovitý	rovný	lidský vlas
C	bez dřeně	hladký	stužkovitý	bavlna
D	bez dřeně	hladký	rovný	umělé vlákno

A. Nákres:

max. 1 bod za každý nákres (tužkou, zachycené významné znaky – dřeň, povrch, tvar), tj.
celkem 4 body, za zvětšení celkem 1 bod

za nákresy celkem 5 bodů

B. Tabulka:

určení (název) po 1 bodu, celkem 4 body
u každého vlákna: za správný popis dřeně, povrchu i tvaru 1 bod, při 1 chybě 0,5 bodu, při
dvou chybách 0 bodů celkem 4 body

za tabulku celkem 8 bodů

C. Otázky:

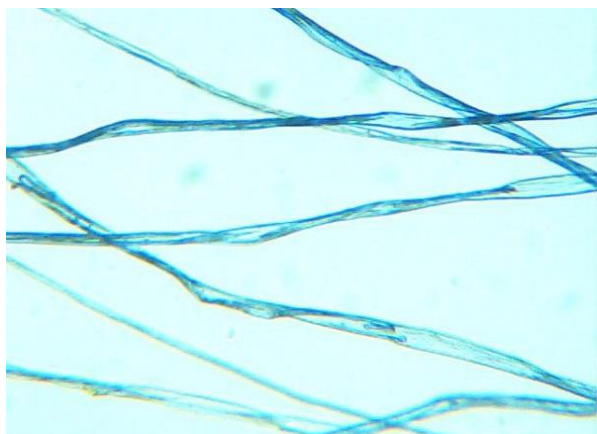
1. pokožky, kůže 1 bod
2. rohovina (keratin) 1 bod
3. pesíky, osíníky, vlníky po 1 bodu, celkem 3 body
4. termoregulace, udržování tepla 1 bod
5. línání 1 bod
6. bavlník 1 bod
7. plod 1 bod
8. akryl, polyakryl, silon, polyester, elastan, polypropylen aj. 1 bod

za otázky celkem 10 bodů

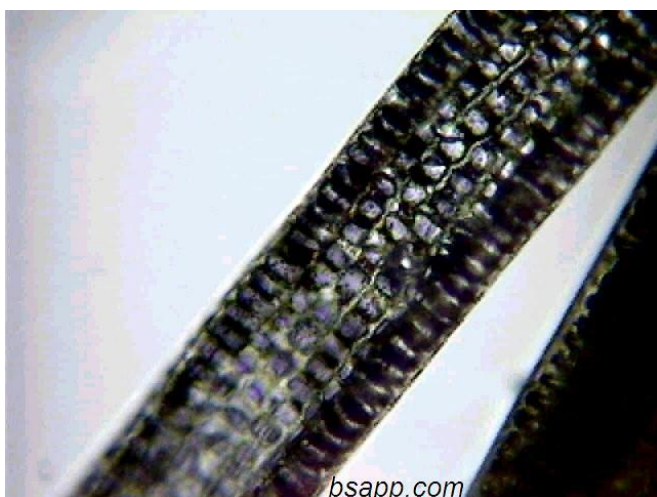
Za laboratorní práci

celkem 23 body

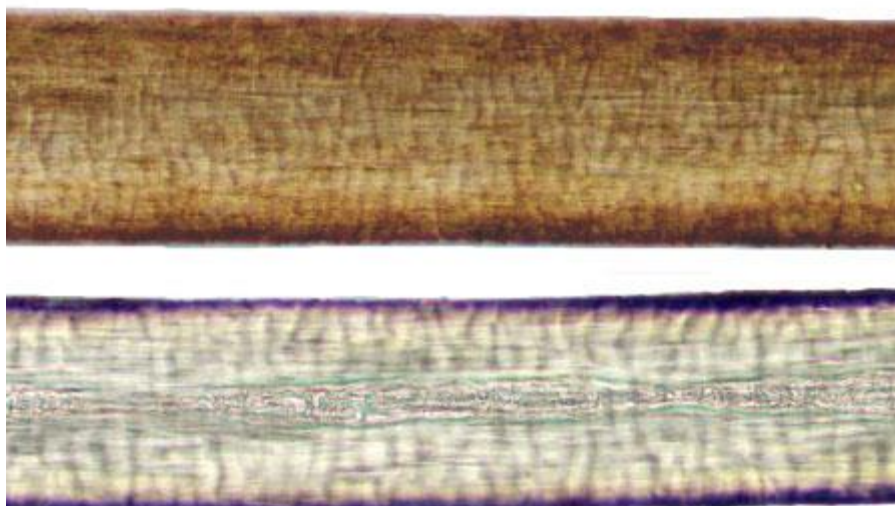
Malý atlas fotografií vláken

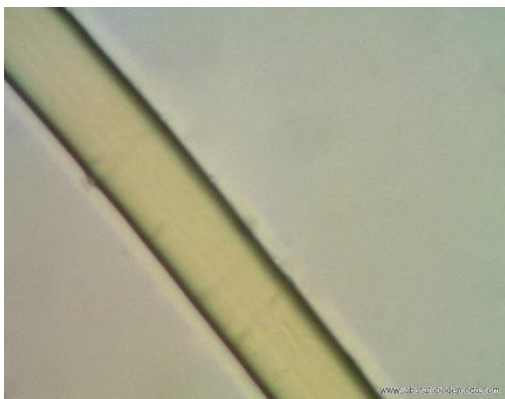
Obr. 3 Bavlna

Obr. 4 Vícenásobně žebříkovitá (vlevo) a žebříkovitá (vpravo) dřeň v chlupech králíka

Obr. 5 Lidský vlas (dřeň je málo patrná, vlas je poměrně silný, proto dřeň lze pozorovat pouze při proostřování)

Obr. 6 Umělé vlákno

Zdroje obrázků v testu (obr. 1 a 2) a v autorském řešení (obr. 3 – 6):

Obr. 1 <http://www.odcerveniky.estranky.cz/clanky/zajimavosti-k-zamysleni/kuze-a-srst.html>

Obr. 2 Jurda, M. Vlasy člověka. Využití lidských vlasů ve forenzní antropologii. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Brno, 2005

Obr. 3 <http://www.modnipeklo.cz/clanky/materialy-4-bavlna/>

Obr. 4 http://bsapp.com/forensics_illustrated/new_page_17.htm

http://histology-world.com/photoalbum/displayimage.php?album=89&pid=3316#top_display_media

Obr. 5 <http://www.hsu.edu/Academics/ARNatureTrivia/mammal-hair.html>

Obr. 6 http://www.fashionlaboratory.org/images/articulos/6/a6_02_textil_fibra_acetato_x400_or.jpg

Za okresní kolo celkem

max. 159 bodů

BIOLOGICKÁ OLYMPIÁDA

51. ročník

Školní rok 2016–2017

Okresní kolo – autorské řešení, kategorie C

Autoři: Lucie Starčevská

Hana Korčáková

Vydala Česká zemědělská univerzita v Praze

© Praha 2017